ڕێگای بڕاو و ڕێگای پێشڕەوی.. وەرگێڕانی بە کوردی: کاوە عومەر

دیمانەی خەلیل کەیوان لەگەڵ حەمید تەقوایی

هەڵسەنگاندنی شۆڕشی ژن ژیان ئازادی لە سەروبەندی ١٠٠هەمین ڕۆژدا

بۆ پشتبەستن بە چاوپێکەوتنێک لەگەڵ کەناڵی جەدید ئامادەکراوە

خەلیل کەیوان: شۆڕشی مەهسا، شۆڕشی ژن، ژیان، ئازادی لە چیدایە؟ ئایا کەم بووەتەوە؟ بۆچی مانگرتنەکان هێشتا بەشین و بۆچی لەسەر ئاستی وڵات نین؟ تەوەری شۆڕش چییە و دروشمەکانی چین؟ ڕۆڵی بەشە جیاوازەکانی کۆمەڵگا لە شۆڕشدا چییە؟ کاریگەری شۆڕش لە سەر هێزەکانی ڕژێم و هێزەکانی سەرکوت چ بوو؟ کاریگەرییە جیهانییەکانی شۆڕش چی بووە؟ شۆڕش بە چ پرۆسەیەکدا تێپەڕیوە؟ هەنگاوەکانی داهاتوو و ئەو دیدگایەی کە لەبەردەم شۆڕشدایە چین؟ لە سەروبەندی سەدهەمین ڕۆژی شۆڕشدا لەگەڵ حەمید تەقوایی باسی ئەو پرسیارانە دەکەین.

حەمید تەقوایی، لە هەفتەکانی یەکەمدا کۆبوونەوەی خوێندکاران و ناڕەزایەتی و خۆپیشاندانی گەڕەکەکان زیاتر بەربڵاوتر بوو. لە کوردستان شاهیدی ڕاپەڕینێکی بەربڵاو بووین، کە ئێستا پانتایی و چڕیی کەمی کردووە. هۆکارەکە چییە؟ ئایا سەرکوتەکان ڕۆڵی هەبووە لە کەمکردنەوەی ناڕەزایەتییەکان یان هۆکاری دیکە هەیە؟

حەمید تەقوایی: بێگومان سەرکوت و کوشتن لەلایەن حکومەتەوە ڕێگرییە، بەڵام بە هیچ شێوەیەک ڕۆڵی یەکلاکەرەوەی نەبووە. دەکرێ بڵێین حکوومەت تا ڕادەیەکی زۆر لە سەرکوتەکانیدا سەرکەوتوو نەبووە. پێم وایە ئەم تێبینییەی ئێوە هۆکاری دیکەی هەیە. خاڵی یەکەم ئەوەیە کە هەموو شۆڕشێک هەوراز و نشێوی هەیە. شۆڕش لە سفرەوە بۆ سەد ڕێچکەیەکی هێڵی بەردەوام پەیڕەو ناکات، بەڵکو هەوراز و نشێوی هەیە، بەردەوام خۆی نوێ دەکاتەوە ، بەدوای میتۆدی نوێدا دەگەڕێت، بیردەکاتەوە، ڕێگەی نوێ بۆ هێرشکردن دەدۆزێتەوە، بەشە جیاوازەکانی کۆمەڵگا پێیەوە پەیوەست ئەبن و ڕێکخراوتر دەبن. لە ڕاستیدا دەتوانین بڵێین پڕۆسەی شۆڕش، نەک تەنها شۆڕشی ئێستا

بەڵکو هەر شۆڕشێک، لە بنەڕەتدا پرۆسەی قووڵکردنەوەی و ڕێکخستنی و هۆشیاربوون لەی و ڕێکخستنی زیاترە. لە شۆڕشی ئێستادا، بە وردی دەتوانن ئەم پرۆسەیە ببینن.

لە هەفتەی یەکەم یان سەرەتای ڕاپەڕینەکەدا تەقینەوەیەکمان هەبوو، جۆرێک لە بەسەی سەرەتایی. خوێندکاران و گەنجان و ژنان ناڕەزایەتیان دەربڕی و ئەمەش چاوەڕوانکراو و سروشتی بوو. تووڕەیی کۆمەڵگا لەسەر کوشتنی مەهسا سەرەتا گەنجانی کۆکردەوە و ئەم بزووتنەوەیە بوو بە توخمێکی چالاک بۆ هێنانی بەشەکانی دیکەی کۆمەڵگا بۆ گۆڕەپانەکە. شێوازی نوێ بەکارهێنرا، ناڕەزایەتییەکان زیاتر ڕێکخراوتر بوون، چیتر خۆیان بە ناڕەزایەتی ناونەدەبرد بەڵکو بە شۆڕش، توێژی نوێ هاتنە گۆڕەپانەکە و شێوەی نوێ دروست بوو، ڕووبەڕووی ناڕەزایەتی بەربڵاو و گشتی و ڕادیکاڵ بووەتەوە لەلایەن کەسایەتییە ناودارەکان و چەندین ڕوبەڕوبونەوەی نوێ دروست بوو. توێژە نوێیەکانی کۆمەڵگا پەیوەست بوون بە شۆڕشەوە و شۆڕش زیاتر پێکهاتووتر و ڕێکخراوتر بووە. ئەمە شاهیدی ڕادیکاڵبوونی دروشمەکانیشین.

فۆرمێکی نوێ لە خەبات کە لە ناڕەزایەتییە پێشوەختەکانی ١٤ و ١٥ و ١٦ی ئازەرەدا بینیمان، ڕێپێوان بوو لە شەقامە سەرەکییەکان و گردبوونەوە لە گۆڕەپانەکاندا. لە لایەکی ترەوە مانگرتنەکان بەرەو فراوانبوون دەچن، دوای مانگرتنی سەرتاسەری کاسبکاران، ئێستا شاهیدی فراوانبوونی مانگرتنی کرێکاران دەبین. هەروەها بەشەکانی تری کۆمەڵگا وەک پارێزەر، پزیشک، پەرستار، وەرزشوان، سینەماکار و هتد دەچنە ناو شۆڕشەوە. بەکورتی دەتوانین بڵێین ئەگەرچی شۆڕش لەڕووی چەندایەتییەوە فراوانبوونێکی هێڵکاری و بەردەوامی نەبووە، کە لەهەر شۆڕشێکدا چاوەڕوان دەکرێت، بەڵکو لەڕووی قووڵی و گەشەی چۆنایەتییەوە، لەڕووی فۆرمەکانی خەبات و لەڕووی لە ڕووی ڕێکخستن و زیاتر هۆشیاربوونەوە، پێشکەوتووە و بەهێزتر بووە.وە بەهێزتر بووە.

خەلیل کەیوان: هەڵسەنگاندنی ئێوە بۆ بەشداریی چین و توێژە جیاجیاکانی کۆمەڵگا لە ڕاپەڕینی شۆڕشگێڕانەدا چییە؟ ئایا دەیەی هەشتاییەکان، گەنجان و خوێندکاران هێشتا ڕۆڵێکی سەرەکی دەگێڕن ؟ کرێکاران چ ڕۆڵێک دەگێڕن؟

حەمید تەقوایی: گەنجان و ژنان تا ئێستاش لە هێڵی پێشەوەی شۆڕشدان، قوتابیان و بەتایبەتی ژنانی گەنج ڕۆڵی دیار دەگێڕن.

هۆکارەکەی ڕوونە. سروشتییە لە ڕووبەڕووبوونەوەی حکومەتێکی سەدەی ناوەڕاست و بەردبوو و ژنکوژدا، حکومەتێک کە یەک پایەی هەژموونی بەسەر هەموو کۆمەڵگادا و یەک پایەی دیکتاتۆری و چەوساندنەوە و ئازارەکانی بەسەر کۆمەڵگادا سەپاندووە، ژنکوژی و ئاپارتایدی جێندەرییە، گەنجان و ژنان لە ڕیزدان لە پێشەوە بن ئەمە خاڵێکی بەهێزی شۆڕشە، بەڵام تا زیاتر هاتووین، بەشەکانی تری خەڵکیش چالاک بوون و پەیوەندییان بە شۆڕشەوە کردووە. ئەمڕۆ دەبینین شۆڕش تەنها لە گەنجان و هەشتاییەکان و قوتابیاندا سنووردار نییە. با نموونەیەکتان بۆ باس بکەم. چلەکان لەبەرچاو بگرن. دەتوانن ببینن کە مەراسیمی یادی ٤٠ ساڵەی هەزاران کەس بەڕێوەدەچێت و هەموو نەوەکان و هەموو چین و توێژەکان دێنە گۆڕەپانەکە بۆ یادکردنەوەی ئازیزانی کۆچکردوو. یان ئەو ناڕەزایەتیانەی کە ئێستا سینەماکاران دەستیان پێکردووە، ئەو بزووتنەوەیەی کە ماوەیەکە وەرزشوانان دەستیان پێکردووە. مەرج نییە ئەمانە لە نەوەی گەنجەوە بن، ئەوان بەشە جیاوازەکانی کۆمەڵگان کە دێنە مەیدان و ناڕەزایەتی دەردەبڕن لە پێگەی کۆمەڵایەتی خۆیاندا وەک بەشێک، وەک هونەرمەند، نووسەر، وەرزشوان، کرێکار، پزیشک، پارێزەر و هتد. بەم مانایە دەبێ بڵێین ئەگەرچی لەڕووی تەوەرەی شۆڕشەوە، بە هۆی مۆدێرنیزمەوە دەستی پێکرد، بەهۆی ڕزگارکردنی ژنانەوە، بەهۆی ڕووبەڕووبوونەوەی جیاکارییەکی بنەڕەتی لە نێوان ٥٠٪ی کۆمەڵگا و ٥٠٪ کەی دیکە، کە دژی جیاکاری جێندەرییە، و هەشتا پایەیەکی گرنگی شۆڕشە، بەڵام ئەمە بەو مانایە نییە کە تەنها ژنان یان تەنها گەنجان لە ناڕەزایەتییەکاندا چالاکن. وەک دەبینین بۆ نموونە ئەو ڕۆڵەی بازرگانەکان دەیگێڕن، ئێستا کرێکارانی نەوت دەیگێڕن، یان ئەو ناڕەزایەتیانەی کە کەسایەتییە ناودارەکان و کەسایەتییە هونەری و ئەدەبییەکان و پارێزەران و پزیشکان دەیگێڕن، بەشێکی گرنگی شەڕی خەڵکن لەگەڵ حکومەت. بەم مانایە شۆڕش ئێستا بە مانای ڕاستەقینەی وشەکە گشتگیرە و بەشێکی گەورەی کۆمەڵگا لەخۆدەگرێت.

خەلیل کەیوان: باست لەوە کرد کە مانگرتنی کرێکاری تەشەنە دەکات، بەڵام هەشتا نەبووەتە سەرتاسەری، بۆچی ئەو داواکاریانەی لە مانگرتنەکاندا وروژێنراون کە پەیوەندییان بە سەندیکاکانەوە هەیە؟ مانگرتن لە چ هەلومەرجێکدا دەبێتە سیاسی و سەرتاسەری؟

حەمید تەقوایی: بە بڕوای من مەرج نییە بە سەرتاسەری بوون بە مانای سیاسیکردن بێت. مانگرتنەکان دەبێتە هۆی داخوازی سیاسی، و دەکرێت داواکاری سیاسی بخرێتە سەر مێز، بەڵام لەم بارودۆخەی

ئەستادا هەر مانگرتنێک، تەنانەت ئەگەر تەنها پرسی سەندیکاکان بوروژێنێت، بە کردەیی ناڕەزایەتییەکی سیاسییە. کاتێک لەسەر بنەمای شۆڕشی کرێکاری تەنانەت بۆ زیادکردنی حەقدەستیش مانگرتن دەدات، لە ڕاستیدا دەزانێت کە لە ڕوانگەی سیاسییەوە فشار دەخاتە سەر حکومەت. شۆڕش حکومەتی لە سێ گۆشەدا چەقاندووە و لەم دۆخەدا هەموو مانگرتنێک مانای سیاسی و هەڵوێستێکی سیاسی هەیە. بۆ لەبەرچاوگرتنی هاوسەنگی هێز، ڕەنگە کرێکاران بیانەوێت بەشێکی فراوانتر کێش بکەن بۆ مانگرتنەکەو بەهێزتر دەربکەون و هەر لەبەر ئەم هۆکارەش، داواکارییەکانی سەندیکای کرێکاران بخەنە سەر مێز، بەڵام لەم دۆخەدا وەدیهاتنی هەمان داواکارییەکان بە مانای ڕووخاندن دێت. لە هەلومەرجی ئەستادا کە هەموو کۆمەڵگا دەکوڵێت و دروشمی مەرگ بۆ خامنەیی و ڕووخاندن و هتد بەربڵاو بووە، بە بڕوای من هەر مانگرتنێک بە بەشێک لەم بزووتنەوە دادەنرێت. بۆیە لەڕووی ستاتۆی کردەیی و ڕاستەقینەی مانگرتنەکانەوە، پێویستە بگوترێ کە هەموو مانگرتنەکان لەم بارودۆخەی ئەستادا سیاسین، تەنانەت ئەگەر بە ئاشکرا داواکارییە سیاسییەکان نەخەنە سەر مێز. ئەستا با ئەو ڕاستییە پشتگوێ بخەین کە لە یەکەم ڕۆژی مانگرتنیان لە عەسەلویە، بەشێک لە کرێکاران، وەکوو کرێکارانی نەوت، بە دروشمی مەرگ بۆ خامنەیی کۆبوونەوە و ئەمەش جگە لە کۆبوونەوەی… کرێکاران بە دروشمی سیاسی، بەڵام ئەگەر ئەم فاکتەرە نەبوایە، لە ڕووی هەڵوێستی ڕاستەقینەوە مانگرتنەکانی ئەمڕۆ سروشتێکی سیاسیان هەیە.

خەلیل کەیوان: ڕاتان چییە لەسەر ناوەڕۆکی داواکاری و دروشمەکان؟ خواستی هاوبەشی هەموو مرۆڤەکان ڕووخاندنە، بەڵام دروشمەکان ئامانجی تایبەتتر دەردەبڕن وەک ڕاگرتنی لەسێدارەدان و ئازادکردنی زیندانیانی سیاسی و هتد. هەڵوێستیان لە پڕۆسەی شۆڕشدا چییە؟ چ پەیوەندییەکیان بە ڕووخاندنەوە هەیە؟

حەمید تەقوایی: بە بڕوای من ئەم داواکاریانە لە پڕۆسەی شۆڕشدا جێگەیەکی گرنگیان هەیە و پەیوەندیان بە ڕووخاندنەوە تەواو ڕوونە. لە ڕاستیدا کۆمەڵگا بە پێشنیار کردنی ئەم داواکاریانە دەڵێ چی دەبێت لەگەڵ ڕووبدات و چی دەبێت نکۆڵی لێ بکرێت. بەم دروشمانە، لەگەڵ داواکاری ئازادکردنی هەموو زیندانیانی سیاسی، بە دروشمی هەڵوەشاندنەوەی سزای لەسێدارەدان – نەک تەنها ئەم یان ئەو سزای لەسێدارەدان، بەڵکو سزای لەسێدارەدان وەک کوشتنی دەوڵەت – کۆمەڵگە خەریکە ڕایدەگەیەنێت کە چی دەوێت و

چیە لە ڕووخاندن تێدەگات. ئەمە چالاکوانان لە ڕاگەیاندن و لەدوانەکانیاندا داواکاری ڕیشەیی دەردەبڕن و لە ڕاستیدا دەڵێن تێگەیشتن و ڕوونکردنەوەیەکی باشترمان هەیە بۆ ڕووخاندن.

لە لایەکی ترەوە ئەمانە بەرەی شەڕی تایبەتن بە ڕووخاندنی حکومەت. ڕووبەڕووبوونەوەی حکومەت بە مەبەستی لابردنی ئامرازەکانی لەسێدارەدان لە دەستی، بە ڕێگریکردن لە دەستگیرکردن و پێدانی سزای زیندانیکردن بەو شێوەیە بێ سنوور و هتد. ئەمانە هەنگاوی ئەرێنین، هەنگاوی گرنگن، شەڕی گرنگن، بە ئەو شەڕە سەرتاسەرییەی کە ئێمە پێی دەڵێین شۆڕش بۆ ڕووخاندن. ئەم داواکارییە تایبەتانە و ئەم ناڕەزایەتیانە دەبێ بە بەرەی تایبەت و شەڕی ڕووخاندنی حکومەت هەژمار بکرێن.

دواشت کە لەم بارەوە دەبێ بیڵێم ئەوەیە کە شۆڕش بە گشتی ڕێکخراوتر بووە، هەروەها لە ڕووی ناوەڕۆک و داواکاری و ڕێکخستنەوە زیاتر چەپگەرایی بووە. ئێستا دەتوانن بزانن کە هەموو جووڵەیەک بە پەیوەندی پێشوەختە ڕێکخراوە. وەک ئەو سێ ڕۆژەی کە ئێستا دەگوزەرێت — ٢٨ و ٢٩ و ٣٠ی ئازەر — یان ١٤ تا ١٦ی ئازەر کە هەموویان پەیوەندی سێ ڕۆژە بوون، یان ئەو پەیوەندییەی کە بە ٣ تا ٥ی دی ماه، ئەو بانگەوازە سێ ڕۆژیانە بوون کە کرێکارانی پاڵاوگە بانگەوازیان بۆ مانگرتن کردووە. بەم مانایە دەمەوێت بڵێم شۆڕش زیاتر ڕێکخراو و پلان بۆ داڕێژراو بووە. تەوەری ئەم بانگەوازانە زۆر چەپ و ڕوون و ئاشکراو و شەفافە بەرامبەر هەموو سیستەمەکە و دژی هەموو ئەو سیاسەتە دژە مرۆییانەی کە ئەم حکومەتە نوێنەرایەتی دەکات. بە گشتی لە هەڵسەنگاندنێکی گشتیدا دەبینیت کە شۆڕش لە ڕاستیدا ڕێکخراوتر و ڕێکخراوتر و چەپتر بووە و بەرەو پێشەوە دەڕوات.

خەلیل کەیوان: کاریگەرییە جیهانییەکانی شۆڕش سەرسوڕهێنەر بووە. سەرنجێکی زۆری بۆ لای خۆی ڕاکێشاوە. چ گۆڕانکارییەکی لە ڕەهەندی جیهانیدا کردووە و چ ئەنجامێکی هەبووە؟

حەمید تەقوایی: پێموایە ئەم شۆڕشە زۆر ناوازەیە و تەنانەت بێ وێنەیە. شۆڕشێکە بە دروشمی ژن و ژیان و ئازادی سەرنجی ڕای گشتی جیهانی ڕاکێشاوە چونکە ئازادی ژن بە ژیانەوە دەبەستێتەوە و بە ئازادیی هەموو کۆمەڵگاوە دەبەستێتەوە. وەک ئەمەی چەپەکان هەمیشە دەمانگوت کۆمەڵگا بەبێ ئازادی ژن ئازاد نییە. شۆڕشی ئێستا بە کردەوە ئەمەی خستۆتە سەر مێز. لە ڕاستیدا ئەمەی پەروەردە کردووە

و دونیاش لەوە تێدەگات و خۆی بەم شۆڕشەوە دەبەستێتەوە. تەنانەت لە پێشکەوتووترین و پیشەسازیترین وڵاتانی ئەوروپای ڕۆژئاواشدا، ئەم داواکاریانە، ئەم دروشمانە، ئەم ئامانج و ئایدیاڵە پێشکەوتنخوازانە و بەربڵاون. هەر لەبەر ئەم هۆکارەش □□شۆڕش بانگەوازێکی جیهانی هەیە.

هەروەها ئەو ڕۆڵە قارەمانانەی ژنان و گەنجان بەرامبەر بە حکومەتێک کە لە ڕووی دڕندەیی و سەرکوتکردنەوە لە جیهاندا بێ وێنەیە، و هەموو سنوورەکانی تاوانی تێپەڕاندوە، سەرنجی جیهانی بۆ لای خۆی ڕاکێشاوە. ئەم ڕووبەڕووبوونەوەی قارەمانانە لە ڕوانگەی جیهانەوە جێگەی ستایش و سەرسوڕهێنەر و ئیلهامبەخشە. هەر لەبەر ئەم هۆکارانەشە کە دەبینین شۆڕش هێزی پاڵپشتی زۆری لە گۆڕەپانی جیهانیدا دۆزیوەتەوە. نەک هەر کەسایەتیەکان، ناودارەکان، هونەرمەندان و هتد لە بەرامبەر پشتیوانی خەڵکی ئێران وەستاون، نەک هەر ئێستا “ژن، ژیان، ئازادی” بووەتە دروشمێکی جیهانی و بەچەندین زمانێک سروودی “بەرایی” پێشکەش دەکرێت یان مەهسا ژمارەی پێوانەیی تویتەریی شکاندووە، جگە لەمانە دەبینن تەنانەت سیاسەتمەداران و ئەندامانی مەجلیس پشتگیری لە شۆڕشی ئێران دەکەن، دەیان نوێنەر و بەرپرسی حکومەت بەرپرسیارێتی ئەو زیندانییە سیاسیانەیان لە ئەستۆ گرتووە کە گیراون یان سزا دراون و بەدوایدا دەگەڕێن کەیسەکانیان.

لە لایەکی دیکەوە دەبینیت کۆماری ئیسلامی لە کۆمیسیۆنی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ پێگەی ژنان دەرکراوە، لەلایەن پەرلەمان و بەرپرسانی حکوومەتی ڕۆژئاوا□ ش□رمەزار دەکرێت و هتد و هتد. بەم مانایە دەبێ بگوترێ کە بەرەیەکی جیهانی بۆ پشتیوانی لە شۆڕش و دژی حکوومەت کراوەتەوە. ئێمە لە ئاستی جیهانیدا شاهیدی گۆشەگیری و پەرواێز کەوتنی کۆماری ئیسلامیین و ئەمەش بەشدارییەکی گرنگ و کاریگەرە لە شۆڕشی خەڵکدا لە پێناو ڕووخاندنی ئەم حکومەتە خێراتر و بە تێچووی کەمتر.

خەلیل کەیوان: نیشانەکانی ناڕێکخراوی هێزەکانی حکومەت و داڕمانی هێزەکانی سەرکوت هەیە. بەڵام هێشتا ئەو دابەشبوونە لە لوتکەی حکومەت و ڕووخانی هێزەکانی سەرکوت نابینین. دابەشبوون و لەدەستدانی دەسەڵات لە چ بارودۆخێکدا و کەی ڕوودەدات؟

حەمید تەقوایی: وەک وتت ئەم پرۆسەیە دەستی پێکردووە. بۆ نمونە دەبینین بەشێک لە پێشکەشکاران و کەسانی بەشدار لە ڕادیۆ و

تەلەفزیۆن دەست لەکار دەکێشنەوە، بەرپرسانی ئێستا و پێشوو دژایەتی خۆیان ڕادەگەیەنن یان هەندێک جار دەست لەکار دەکێشنەوە یان ناڕەزایەتی دەردەبڕن لەم دۆخە، هەرچەندە بە زمانێکی دیپلۆماسی و نەرم و نیان، بەڵام دەسەڵاتیان لە ناوەندی دەسەڵاتەوە هەیە .واتە خامنەیی و تیمی ماددە هەشبەرەکانی حسابی خۆیان جیا دەکەنەوە و دەیانەوێت خۆیان لە حکومەت دوور بخەنەوە. ئەم پرسەیە دەستی پێکردووە، بەڵام ئەو کەوتنەی کە ئەوە دەیەوێن و چاوەڕێی دەکەین هێشتا ڕووی نەداوە و ئەمەش شتێکی تێگەیشتووە. شۆڕش هێشتا گەنجە. ئەمە لە مانگەکانی یەکەمی شۆڕشدا دەژین، شۆڕش بەرفراوانتر دەبێت و لەگەڵ فراوانبوونی بەدەنەی هێزە سەرکوتکەرەکان خۆیان لە حکومەت دوور دەخەنەوە، جیا دەبنەوە، سەرپێچی دەکەن، فەرمانی فەرماندە و فەرماندەکانیان پێشێل دەکەن. ئەمەش ڕوودەدات. چەند نموونەیەکمان لەم بارەیەوە بینی، بەڵام بەربڵاوتر دەبێت.

ئەوەندەی پەیوەندی بە هەموو حکومەتەوە هەیە، گریمان کەسێکی وەک خاتەمی بە ستایشی دروشمی ژن ،ژیان . ئازادی قسە بکات، یان بەرپرسانی دیکە هەڵوەستی دژ بە یەک دەگرنەبەر، هەندێک لە حکومەتەکان بە قسەی خۆیان لە سێدارەدانەکان لەڕووی شەرعیەوە دەخەنە ژێر پرسیار و بەرەنگار بوونەوە و ڕەخنە و ناڕەزایەتی لە هەندێک میدیای حکومی و نیمچە حکومیدا زیادی کردووە و هتد. تێکەڵکردنی ئەمانە ئەوەمان بە دەردەخات کە ڕیزەکانی حکومەت بە تەواوی ناڕێکخراون، ئەو هەڵەی کە لە حکومەتی ئێستادا دارکاری دەکات و لێدەدات، لە ڕاستیدا ئەم شمشێرەی بەسەر سەری کەسانی ناوخۆیشیادا بەرزکردۆتەوە، هەڕەشە و فشاریان لەسەر کراوە و ئەمەش ئەوە دەردەخات کە تەواوی دەسەڵات تەمەنی کۆتایی هاتووە. حکومەت ناتوانێت درێژە بەو هەڵە بدات و بەڕای من شاهیدی گرژیی زیاتر و لەدەستدانی هێزی زیاتر دەبین لە ڕیزەکانی حکومەتدا، تەنانەت لە هێزە سەرکوتکەرەکانیشدا.

خەلیل کەیوان: لە سەروبەندی سەدەمین ڕۆژی شۆڕشدا هەڵسەنگاندنی ئەوە چییە، ڕوانگەی شۆڕش چییە؟ هەنگاوەکانی داهاتوو و گەشەکردنی لە ڕووی فۆرم و ناوەڕۆکەوە چین؟

حەمید تەقوایی: لە ڕووی فۆرمەوە، وەک وتم شۆڕش زیاتر ڕێکخراوتر و هۆشیارتر دەبێت و بە بانگەوازی پلان بۆ داڕێژراو دێتە گۆڕەپانەکە. ڕێکخراوە شۆڕشگێڕەکان دروست دەبن و هەڵدەستن؛ وەک گەنجانی شۆڕشگێڕ، وەک ئەنجومەنی سازدانی ناڕەزایەتی کرێکارانی نەوت، وەک

ئەو گروپانەی ئێستا وەک خوێندکار یان قوتابی چالاکن و بە ناو و نیشانی خۆیانەوە بانگەواز دەکەن، ڕۆژەکان دیاری دەکەن، تەنانەت شێوازی خەباتیش دیاری دەکەن و هتد. لەو بانگەوازە سێ ڕۆژەدا، واتە ١٤ بۆ ١٦ی ئازەر، سێ ڕۆژ بە ڕیز ڕۆژی مانگرتن و ڕۆژی خۆپیشاندانی گەڕەک و ڕۆژی خۆپیشاندان و ڕێپێوانی مەیدانیان ڕاگەیاندبوو و هەمان شت ڕوویدا. ئەمەوێت بڵێم شۆڕش خۆی ڕێکخستووە و خۆی لە قالەب داوە و ئەمەش فراوانتر دەبێت. بەڕای من گردبوونەوەی زیاتر دەبەرێتە پێشەوە، شۆڕش ئۆتۆریتەی نوێ دەدۆزێتەوە، لە بزووتنەوەی کرێکاریدا، بە تایبەتی شاهیدی سەرهەڵدانی گردبوونەوە، شورا، دامەزراوە، ئەنجومەن دەبین کە ڕۆڵێکی کارا دەبینن لە ڕێکخستنی مانگرتنەکاندا. ئێستا تۆوی ئەم پێشهاتانە دەبینین. بۆ نموونه له مانگرتنی ئه م دواییه ی کرێکارانی نه وتدا، کرێکارانی نه وتی فه ڕمیش هاتوونەتە گۆڕەپانەکە و هاوشانی کرێکارانی گرێبەست مانگرتنیان ڕاگەیاندووە و پێشبینیش دەکرێت ئەنجوومه نی ناڕەزایەتیی کرێکارانی نەوتی گرێبەست فراوانتر بێت و ئەمەش وای لێ دەکەین بینینی شورای سەرتاسەری لە تەواوی پیشەسازی نەوت و پترۆکیمیایی. ئەمانە هەموویان لە بەرچاو دایە.

شۆڕش خەریکە زیاتر ڕێکدەخرێت و لەگەڵ ڕێکخستنیشدا خەریکە چەپگەرایی زیاتریش دەبێت. دەستەجەمعی و شورای کرێکاری هەڵدەستن و تا زیاتر چینی کرێکار و مانگرتنی کرێکاری زیاتر بەرچاو بکەوێت، جەمسەری چەپ لە کۆمەڵگادا بەهێزتر دەبێت، جا چ بێت یان نا. گوتار و ڕوونکردنەوە و شیکردنەوە، ڕەخنە و ناڕەزایەتی و گەشەی خواستی قووڵی ئینسانی چەپ و چینی کرێکار بەربڵاوتر دەبێت و شۆڕش نوێنەری نوێ لە ڕیزی کەسایەتییەکان، هەڵسوڕاوانی ڕێکخراوە کرێکارییەکان بە ئاڵای ڕەخنەی قووڵ سۆسیالیستییەوە دەدۆزێتەوە لە دۆخی ئێستا. مەبەستم ئەوەیە کە مەرج نییە دروشمەکە ڕاستەوخۆ سۆسیالیستی بێت، بەڵام ئەوەی من مەبەستمە ئەوەیە کە ڕەخنە لە کۆیلایەتی کرێ، ڕەخنە لە هەژاری، ڕەخنە لە کەلێنی چینایەتی بە تەواوی پەیوەستە بە بزووتنەوەی ڕووخاندن و ڕەخنەگرتن لە حکومەتێکی دژە ژن، دژە ژیان و دژە ئازادییە. وەستانەوە لە بەرانبەردژە ژنی و ستەم و دیکتاتۆرییەت لە گەشەیەکی قووڵی ئینسانی و ڕادیکاڵی چەپەوە دەدۆزرێتەوە و فراوانتر دەبێت.

بەڕای من شۆڕش هاوتەریبە لەگەڵ ڕێکخستن، هاوتەریبە لەگەڵ بەهێزکردنی ڕۆڵی کرێکاران لە شۆڕشدا، هاوتەریبە لەگەڵ پێشخستنی

گشتیی بیروڕای گشتی و ڕەخنەی گشتی و گوتاری گشتی، لەڕووی وتنی نەخەر بە دەخی ئێستا، لە ڕووی مانای ڕووخاندن و شکاندنی دەخی ئێستا، لە هەموو ئەم بەچوونانە زیاتر چەپ و ڕادیکاڵ دەبن و ئەمە چاودەری ئەم ڕەوتە دەکەین.

خەلیل کەیوان: حیزب لە سەرەتای چالاکییەکانیەوە مژدەدەر و پڕوپاگەندەکاری شۆڕش بووە و جەختی لەوە کردووەتەوە کە ڕزگاری خەڵکی ئێران تەنیا بە شۆڕش مومکین دەبێت. ئایا پێشبینی شۆڕشێکی واتان کردووە؟ ڕۆڵی حیزب لە پێکهێنانی شۆڕشی ژنان و ژیان و ئازادیدا چی بووە؟ لە داهاتوودا چ ڕۆڵێکی دەبێت؟

حەمید تەقوایی: ئەم پرسە دەکرێ لە لایەنی ئیمکان و خوازراو و زەروورەتی شۆڕشەوە لێی بکۆڵینەوە. لە ستراتیجی حیزبەکەماندا شۆڕش لە هەر سێ لایەنەکەدا جێگەی یەکلاکەرەوەی هەبووە.

لە ڕووی ئیمکاناتەوە، هەر لە سەرەتای پێکهێنانی حزبی کۆمۆنیستی کرێکارییەوە، ڕامانگەیاند و مژدەدەر و بانگەشەکار بووین کە شۆڕش تاکە ڕێگەی مومکینە بۆ ڕزگاربوون لە خراپەی ئەم حکومەتە و هیچ ڕێگەیەکی تر نییە، و بینیمان کە هیچیان نەبوو. هەڵی گۆڕانکاری، هەڵی گۆڕان وردە وردە، ڕیفۆرمخوازی حکومی و ناحکومی، گۆڕینی ڕژێم و گۆڕانکاری لە سەرەوەی دەخوازی ئۆپۆزیسیۆنی ڕاست و هتد ئەمە لەبەنبەر هەموو ئەمانەدا وەستاین و ڕەخنەمان لێگرت و وتمان ئەمە تەنها ئەیەوێت تەمەنی ڕژێم درێژ کاتەوە وە ئێستا کۆمەڵگە لە ئاستی ملیۆنیدا گەشتوەتە ئەرە کە هێچ گۆڕانکاری وچاکسازیەک یەک لەسەرەوە ئیمکانی نیە.

خاڵێکی تر ئەوەیە شۆڕش واتە پشتبەستن بە توانای خۆی و ئەمڕۆ هەموو خەڵک ئەمە دەزانن. دەزانن کەس لە سەرەوە،لە دەسەڵات یان هێزێکی دەرەوەی کۆمەڵگا، دەرەوەی دەسەڵاتی شەقام، بە فریامان ناکەوێت. مرۆڤەکان لە ئاستێکی بەرفراوان تێگەیشتوون کە دەتوانن بە دەسەڵاتی خۆیان و بە شۆڕشێکی سەرو ژێرکەر و ئینسانی و گشتگیر ئازاد بکرێن. و ئەمە گوتاری حیزبی ئێمە بوو بە دەیان ساڵ. هەر لە سەرەتای چالاکییەکانەوە، هەر لە شۆڕشی ١٣٥٧ەوە، کە دامەزرێنەران و زۆرێک لە تێکۆشەرانی ئەم حیزبە مێژووی خۆیان هەیە، باسکە ئەوە بوو کە تەنیا بە شۆڕش دەتوانین ئازاد بین. ئێمەش لە ڕووی شیاوی پێکهاتنەوەیە.

لە ڕووی خوازراویشەوە شۆڕش پێشەنگە بە بەدیهێنانی ئایدیاڵی

ئینسانییەکانی جەماوەری خەڵک. مژدە خۆشەکە ئەوەیە کە هەموو خواست و ئامانجێکی ئینسانی کە هەمانە بە ژێرەوژوورکردنی ئەو دۆخەی کە هەیە دەتوانین بەدی بهێنین. هەڵوەشاندنەوەی سزای لەسێدارەدان، ئازادکردنی زیندانیانی سیاسی، نەهێشتنی قەڵەشتی نێوان دۆڵی قووڵی هەژاری و سەروەت و سامانی کۆمەڵگا، لەڕووی خۆشگوزەرانی گشتییەوە، لەڕووی بەهرەمەندبوونی تەنانەت خەڵک لە ماف و ئازادییە مەدەنییەکانیان، هەموو ئەمانە پشت بە شۆڕش دەبەستێت. ئەمەش بە واتای خواستراوی جەماوەری شۆڕش لە ڕووی تەوەرەکەی و ئەو داهاتووە گەشاوەی کە دابینی دەکات.

لایەنی دووەمی خواستراوی شۆڕش ئەوەیە کە شۆڕش جۆرێکە لە گۆڕینی هەلومەرجەکان، کە ٩٩٪ لەگەڵ خواست و ئامانجە ڕزگارکەر و ئینسانی و یەکسانیخوازەکاندا دەگونجێت. لەم فۆرمەی گۆڕانکاریدا، تێکشکاندنی ماشێنی حکومەت و دەسەڵات بەسەر خەڵکدا شاراوەتەوە. تەنیا لە ڕێگەی شۆڕشەوە خەڵک دەتوانن ڕۆڵێکی ڕاستەوخۆ بدۆزنەوە لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیاندا. شێوازەکانی تری وەک کودەتا، هەڵبژاردن، ڕیفراندۆم، گۆڕانکاری لە سەرەوە خەڵک لە پەراوێزدا دەهێڵنەوە. ئەم کێشەیە بە واتای دیاریکردنی چارەنووسی کۆمەڵگا لە سەرووی خەڵکەوەیە و لە ڕێگەی چینی دەسەڵاتداری یەک لەسەدی مفتەخۆر. تەنیا شۆڕش، بە پێی پێناسەی جەماوەری خەڵک، دەسەڵاتی کرێکاران، زەحمەتکێشان، دەسەڵاتی ٩٩٪ دەهێنێتە سەر شەقام و بە کردەیی دەست چارەنووسی خۆیان بەدەستەوە دەگرن. تەنیا لەگەڵ شۆڕشدایە کە ئارەزووی قووڵی مرۆڤایەتی بەدی دێت. تەنیا بەم شێوەیە ڕزگاری بە مانا ڕاستەقینەکەی دەتوانرێت بەدی بهێنرێت.

و لە کۆتاییدا باسەکە لەسەر پێویستی شۆڕشە. بەو مانایەی کە کۆمەڵگا چیترناتوانێت بەرگەی ئەو بارودۆخانە بگرێت. ئەمە شەڕی مانەوەیە. شۆڕش لە دۆخی ئێستای ئێراندا دیارە شەڕی مانەوەیە. لە ڕوانگەی حکومەتەوە شەڕەکە بۆ مانەوە و پاراستنی دەسەڵات و سەروەت و سامان و غەنیمەت. حکومەت دەیەوێت زاڵبوون و دەسەڵاتی دۆزەخی خۆی بپارێزێت. وە لە ڕوانگەی کۆمەڵگاوە شەڕەکە بۆ مانەوەی ژیان. ژیان لە ژێر دەسەڵاتی ئەم تاوانبارانە ئیتر مومکین نییە! خەڵک ئەمەی بینیوە، بە چاوی خۆی بینیویەتی، ئەزموونی ئەم چارەکە زیاتر لە جاران دەرکەوت کە ئەم حکومەتە بکوژی خەڵکە. ئەمە هەمیشە ڕامانگەیاندووە کە کۆماری ئیسلامی بکوژی خەڵکە نەک نوێنەری خەڵکی ئێران و ئەمەش ئاڵای ئەمە بووە لەسەر ئاستی جیهانی بە بایکۆتکردنی ئەم حکومەتە و ئێستا کۆمەڵگا گەیشتووەتە ئەم ئاستە.

لەسەر ئاستی جیهانی ئەمە هەمیشە ئاڵای بایکۆتکردنی ئەم حکومەتەمان بەدەستەوە گرتووە و ئەمڕۆش دەبینین کە جیهان لەمەوە نزیک دەبێتەوە و ڕای گشتی جیهان، هێزە پێشکەوتنخوازەکانی جیهان، کەسایەتییە ئازادیخوازەکان و تەنانەت سیاسەتمەدارانیش، بەهۆی بەرژەوەندی و سیاسەتی حکومەتەکەی خۆیانەوە، درکیان بەوە کردووە کە پێویستە خۆیان لەم حکومەتە دوور بخەنەوە، شەرمەزاری بکەن، لە دامەزراوە نێودەوڵەتییەکان دەریبکەن و ئەمە ئەو پرۆسەیە کە هەمیشە وەک بایکۆتی کۆماری ئیسلامی پێشنیارمان کردووە.

وەک دوا خاڵ پێویستە جەخت لەوە بکەمەوە کە شۆڕش لە مەسەلەی حیجابەوە دەستی پێکرد و ناڕەزایەتی لەدژی حیجاب ئاڵای خەباتی بەردەوامی حیزبەکەمان بووە. ٨ی مارس تا ٨ی مارس، و نەک هەر لە ٨ی مارسدا، بەڵکو بە درێژایی چالاکییەکانمان، شەڕی حیجابمان کردووە وەک ئاڵایەکی بێ مافی نەک تەنها لەدژی ژنان بەڵکو لەدژی هەموو کۆمەڵگا، وەک ئامرازێک بۆ کۆیلایەتی ژنان و بۆ لغاوکردنی هەر هاواریکی ئازادیخوازانە لەگەڵیدا ڕووبەڕووبوو بوینەتەوە و ئەمڕۆ هەموو کۆمەڵگا گەیشتووەتە ئێرە. ئەمڕۆ لابردنی حیجاب هێمای شکاندنی دیواری ئاپارتایدی سێکسی و شکاندنی کپکردنە لە کۆمەڵگادا.

خاڵی دواتر، کارەکتەری ژنانەی شۆڕشە. حزبی ئێمە دوو دەیە لەمەوبەر ئەم ئاڵایەی هەڵکرد. زیندویاد مەنسوور حیکمەت، ڕێبەری حیزبەکەمان، بیست ساڵ لەمەوبەر پێشبینی ئەوەی کردبوو کە شۆڕشی ئێران شۆڕشی ژنان دەبێت و ئەمڕۆش هەموو جیهان باس لە شۆڕشی ژنان دەکات لە ئێراندا. ساڵانێک لەمەوبەر ڕێکخستنی شۆڕشی ژنان و هەڵمەتی شۆڕشی ژنانمان ڕێکخست و بەرەو پێشەوە برد و ئەمڕۆش ئەمە پایەیەکی گرنگ و مزگێنیدەری ئەم شۆڕشە و ڕێبەری شۆڕشە.

لە هەموو ئەم لایەنانەشەوە حزبی ئێمە ڕۆڵێکی بنەڕەتی بینیوە لە دروستکردنی کەشێکی گونجاو و پارادایمی دروست و ئەو پرۆسە و ئاراستەیەک کە شۆڕشەکە لەسەر بنەمای ئەو دروست بووە و پێشکەوتووە و هیوادارین لە ڕەوتی داهاتووی شۆڕشەدا، حزبمان بتوانێت هەمان ڕۆڵ بگێڕێت.

٢١ی دێسەمبەری ٢٠٢٢

سوپاس بۆ ئەمیر تەوەکولی بۆ نوسینەوەی دەقی سەرەتایی ئەم چاوپێکەوتنە.